Урок № 25

Тема. І. Франко. Філософська і громадянська поезія. «Легенда про вічне життя». «Декадент». Вірш-заклик «Розвивайся ти, високий дубе…». Виразне читання поезій митця напам'ять.

Мета: допомогти учням усвідомити ідейно-художній зміст філософської поезії І. Франка;

розвивати навички виразного читання поезій напам'ять, висловлення власних думок і вражень про них; поглиблювати вміння аналізувати, співставляти явища літератури та життя;

виховувати усвідомлення того, що любов – найвеличніше з людських почуттів, яке необхідно берегти й цінувати; формувати естетичний смак.

Тип уроку: урок вивчення художнього твору.

Теорія літератури: філософська лірика, засоби виразного читання; громадянська поезія, образи-символи, художні засоби.

Форми і методи роботи на уроці: індивідуальна, фронтальна.

Забезпечення уроку: портрет письменника, збірки його поезій, ілюстрації до них, аудіозаписи пісень на слова І. Франка; мультимедійний проектор, комп'ютер.

Міжпредметні зв'язки: історія, культурологія.

Хід уроку

І. Організаційний момент (3 хв).

1. Перевірка наявності учнів.

2. Перевірка готовності учнів до уроку.

ІІ. Актуалізація опорних знань учнів. Перевірка домашнього завдання.

1. Конкурс виразного читання.

1) Повторення віршів напам'ять, теорії виразного читання (у парах).

2) Розповідь напам'ять віршів І. Франка. (Можна провести як конкурс із журі та відзначенням переможців.)

2. Обґрунтування учнями свого вибору.

ІІІ. Оголошення теми й мети уроку. Мотивація навчальної діяльності на уроці

1.Вступне слово вчителя.

Так уже влаштоване наше життя, що ми не можемо без інших людей, без спілкування, співпраці з ними, їхньої допомоги й підтримки. Мабуть, і найбільший егоїст не буде почуватися щасливим, маючи все для задоволення своїх потреб, але залишений сам-один. Тому цілком природною є потреба людини любити, бути любимою, мати сенс життя. Над цим у свої філософській ліриці роздумує письменник І. Франко.

«Людина, яка б вона сильна не була, не може жити самою боротьбою, самими громадянськими інтересами. Трагізм особистого життя часто вплітається в терновий вінок життя народного»,– сказав М. Коцюбинський з приводу появи поетичної збірки І. Франка «Зів'яле листя». Сучасні поетові літературознавці звинуватили його в занепадництві, песимізмі, відмові від боротьби. Франко відповів критикам віршем, який став його поетичним кредо.

Про це ми поговоримо на сьогоднішньому уроці.

ІV. Сприйняття та засвоєння учнями навчального матеріалу

1. Слово вчителя.

Наступною після «Зів'ялого листя» була збірка поезій І. Франка «Мій Ізмарагд», яка вийшла 1898 року. Вивчаючи пам'ятки давньоукраїнської та світової літератури, де було «чимало коштовних перлин правдивої поезії, котрі так і просяться, щоб їх для новішої публіки передати в новій поетичній формі», і переосмислюючи їх теми, образи та мотиви, Франко створив цілком оригінальні поетичні твори філософського та громадянського змісту.

У передмові письменник так пояснює назву збірки: «Ізмарагдом звався в старій Русі збірник статей та притч, почасти оригінальних, а почасти повибираних із грецьких писань отців церкви, підібраних так, щоби цілість становила неначе повний курс практичної християнської моралі».

Збірка «Мій Ізмарагд» складається із шести циклів: «Поклони», «Паренетікон», «Притчі», «Легенди», «По селах», «До Бразилії».

«Легенда про вічне життя», з якою ми ознайомимося, продовжує тему любові й висуває тезу про взаємне кохання як критерій щастя, автор розмірковує про безсмертя людини, драматизм і дуже часту непередбачуваність людських стосунків.

2. Виразне читання «Легенди про вічне життя» І. Франка.

3. Словникова робота, обмін враженнями щодо прочитаного.

4. Евристична бесіда.

– Як аскет заслужив у богині чудодійний горіх? (Молитвою і постом.)

– Чому аскет передав горіх цареві? (Злякався вічної боротьби, що панує у світі; хотів, щоб цар вічно жив для добра мільйонів.)

– Рабом чого відчував себе великий Олександер? (Кохання до дівчини.)

– Чому цар передав горіх коханій? (Бо дуже її любив і не хотів без неї жити вічно.)

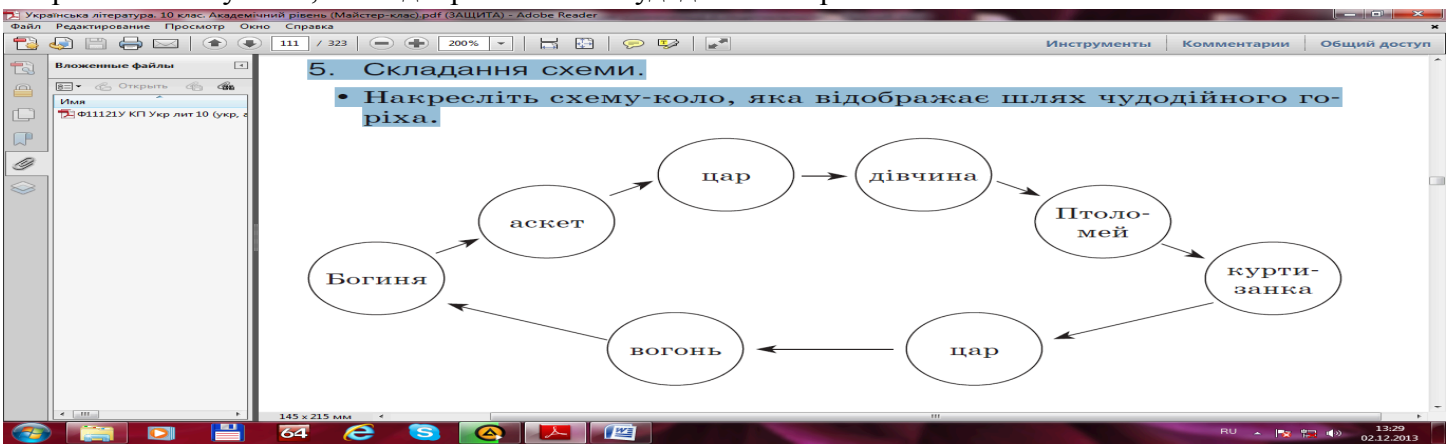
– Кому і для чого віддала горіх Роксана? (Генералу Птоломею, щоб заслужити його любов.)

– Як чудодійний горіх знову потрапив до царя? (Його принесла куртизанка, якій його дав генерал Птоломей.)

– Чому цар не скористався шансом? (Розчарувався в коханні; зрозумів, що любов не можна купити.)

5. Складання схеми.

Накресліть схему-коло, яка відображає шлях чудодійного горіха.

6. Слово вчителя.

Літературний критик В. Щурат, з яким Франко був у товариських стосунках, назвав збірку «Зів'яле листя» проявом «декадентизму» в українській літературі.

Франкові це здалося образливим, він сказав, що критик розглядає збірку «Зів'яле листя» не в загальному комплексі його творчості, а відірвано, взявши лише один із «життя момент», до того ж без урахування складних особистих обставин і переживань, зумовлених суспільним протистоянням. Франко пояснює, що цим викликані сумні мотиви окремих поезій, але песимізм не характерний для його творчості.

Щоб глибше з'ясувати це питання, звернімося до словника літературознавчих термінів і з'ясуємо, що таке декаданс.

Декадентство – загальна назва нереалістичних течій у літературі та мистецтві кінця XIX – початку XX ст., для яких характерні: заперечення соціального призначення літератури, пропаганда «чистого мистецтва», песимізм, пошуки нових, подеколи вишуканих форм.

Очевидно, Франкові найбільш несприятним здалося заперечення соціального призначення літератури, її впливу на розвиток та піднесення національної самосвідомості.

7. Виразне читання поезії «Декадент».

(Учні виразно читають поезію «Декадент», що ввійшла до збірки «Мій Ізмарагд» (цикл «Поклони») й має посвяту В. Щуратові.)

8. Словникова робота, обмін враженнями щодо прочитаного.

9. Евристична бесіда.

– У якій формі побудована поезія? (Діалогу з уявними опонентами.)

– Які рядки з поезії свідчать, що поет не є песимістом? Які аргументи він наводить?

– Що вказує на активну громадянську позицію автора? («Я син народа…»)

– Як поет характеризує сучасне йому супільство прихильників декадансу, від кого відмежовується? (Зачитати останню строфу.)

– Що засвідчує вірш «Декадент»? (І. Франко і в житті, й у творчості завжди залишається самим собою, людиною, яка радіє і страждає, ненавидить і любить, сумує і втішається, але ніколи не зраджує своїх принципів громадянина, патріота, борця за народне щастя.)

10. Виразне читання вірша І. Франка «Розвивайся ти, високий дубе…».

11. Словникова робота, обмін враженнями щодо прочитаного.

12. Евристична бесіда, спостереження над текстом.

– Які фольклорні мотиви звучать у вірші? (Поетичний паралелізм веснянок – календарно-обрядових пісень.)

– Що цей вірш нагадує? (Стрілецькі пісні, гімн України П. Чубинського.)

– Які мотиви, алюзії (натяки) помітні (кого з поетів нагадують)? (Т. Шевченка.)

– За що й проти чого виступає Франко? (За братерську дружбу, волю та єдність українського народу, щирий труд; проти кровопролиття, неволі та несправедливості.)

V. Закріплення знань, умінь та навичок

1. Аналіз поезій.

Прокоментуйте строфи І. Франка зі збірки «Мій Ізмарагд» і зробіть висновки.

2. Мужню силу хоч похилить горе,
Та не зломить, в підлість не поверне;
Так і свічку хоч схили додолу,
Свого світла вниз вона не зверне.

3. Обрубане дерево знов зеленіє,
І місяць із серпа знов повний стає;
Се бачучи, чесні, не тратьте надії,
Хоч доля гнівная вас гонить і б'є.

5.Добру науку приймай,
Хоч її і від простого чуєш;
Злої ж на ум не бери,
Хоч би й святий говорив.

6.Хто має мудрість, а з неї
Ближнім не хоче вділити,
Той має скарб многоцінний,
В міх шкуратяний зашитий.

8.Дурний, хто помилок лякаючись,
Не сміє братися до діла,–
Так, як би я не їв, лякаючись,
Щоб кришка в голосницю
не влетіла.

9.Не впливе супроти вітру
Запах цвітів і кадила,–
Але йде по всіх усюдах
Добра слава, добрі діла.

10.Навіть той, хто в призначення вірить,
Все ж трудитися мусить постійно:
Адже ж бачиш і сам, що без труду
Не горить і сухеє поліно.

18.Скупий – не пан своїх засіків повних,
А сторож, і приставник, і невольник.

19. Книги – морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

23.Мухи сідають на ранах,
Пчоли на квітках пахучих;
Добрий все бачить лиш добре,

Підлий лиш підле у других.

26.На двоє сотворено богом вино:
Розумним на радість, на згубу
дурному;
Багатство – на двоє теж дане
воно:
На добро милосердним, на згубу
скупому.

27.Як від лютого татарина,
Що шаблюкою маха,
Всі тікають безоружнії,
Так тікай ти від гріха.

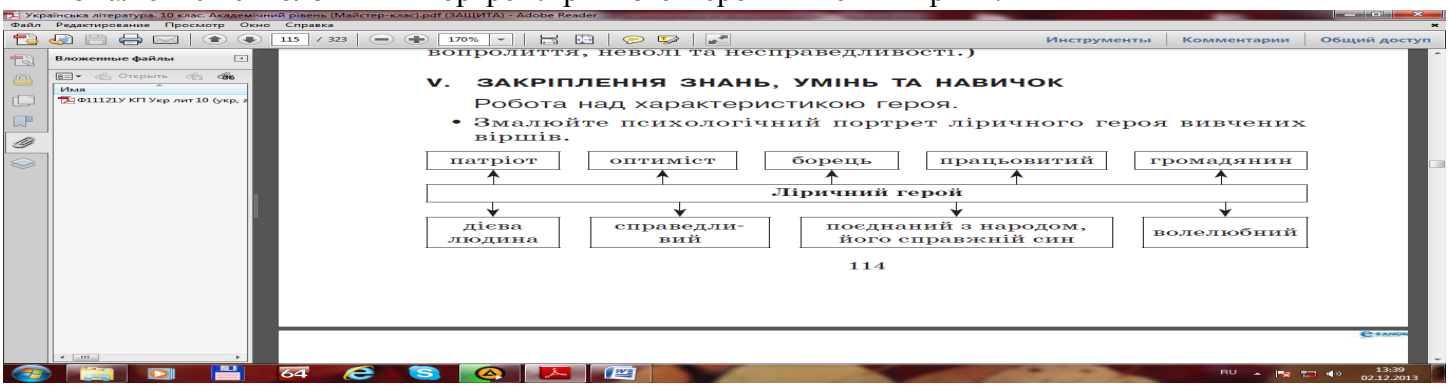
28.Хто з всіми добрий хоче буть,
Той швидко втратить добрий путь.
Не може при добрі той жить,
Хто хоче злу і добру служить,
Бо хтівши догодить обом,
Він швидко стане зла рабом.

36.Наче віз без коліс
Не покотиться до суду,
Так своєї судьби
Не дійдеш без праці й труду.

38.Ти сто людей побив в бою
І тим пишаєшся, герою?
Ось сей лиш власну пристрасть
поборов,
І над тобою він горою.

2. Робота над характеристикою героя.

Змалюйте психологічний портрет ліричного героя вивчених віршів.

V. Підбиття підсумків уроку

1. Інтерактивна вправа «Мікрофон». Продовжіть речення.

- «Найкращим читцем, на мій погляд, був (була) …»
- «Найцікавішою мені здалася думка Франка про те, що …»
- «Франко відкрився для мене ще і як …»

2. Оцінювання знань учнів. Оголошення оцінок з їх аргументацією.

VI. Домашнє завдання

Вміти виразно читати й аналізувати вірші Франка, прочитати поему «Мойсей».

Викладач: Зінченко Ж.В.